

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อบรรยายประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ผลการวิจัยนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก
3. การรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก
4. การตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก
5. ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก
6. ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 162 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 91.4 มีอายุอยู่ระหว่าง 19 – 23 ปี คะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรส่วนใหญ่ร้อยละ 44.4 อยู่ระหว่าง 2.50 – 2.99 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษาพยาบาลจําแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีและ เกรดเฉลี่ย
สะสม (N= 162)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	148	91.4
ชาย	14	8.6
อายุ		
19 ปี	7	10.5
20 ปี	54	33.3
21 ปี	51	31.5
22 ปี	38	23.5
23 ปี	2	1.2
ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 2	53	32.7
ชั้นปีที่ 3	60	37.0
ชั้นปีที่ 4	49	30.2
คะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร		
2.00 – 2.49	49	30.3
2.50 – 2.99	72	44.4
3.00 – 3.49	37	22.8
3.50 – 4.00	4	2.5

ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักใน 3 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้การคิด 2) การค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และ 3) การเรียนรู้จากกลุ่ม โดยในแต่ละลักษณะมีลักษณะย่อยดังนี้

1. การเรียนรู้การคิด นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวถึงการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในลักษณะที่เป็นการฝึกหัดเรียนรู้ในการคิดตั้งนักศึกษาชั้นปีที่ 2 อธิบายถึงการเรียนวิธีนี้ว่า “เป็นการนำปัญหามาให้นักศึกษาฝึกคิดจากสถานการณ์ คิดตั้งข้อสงสัย ทำให้เด็กมีการใช้ความคิดเพิ่มขึ้น” เช่นเดียวกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ให้ความหมายว่า “เป็นการเรียนรู้จากปัญหาโดยการใช้ความคิดประสบการณ์ ความรู้ในการเรียนรู้” และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 กล่าวว่า “เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ความคิดในการนำความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาจริงทั้งมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ที่มีความสัมพันธ์กันได้ดี” ความหมายในลักษณะของการเรียนรู้การคิดประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1.1 การคิดจากปัญหาอย่างมีขั้นตอน เมื่อกกล่าวถึงการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นการเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ โดยการคิดอย่างเป็นขั้นตอนตามกระบวนการเรียนรู้ที่วิทยาลัยกำหนดให้ ดังคำอธิบายของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีดังนี้

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ให้ความหมายว่าเป็น “การเรียนโดยใช้ปัญหามากระตุ้นในการเรียน ซึ่งสามารถให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิด การค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็น การนำปัญหามากระตุ้นความคิดให้คิดแตกแขนงไปได้เรื่อย ๆ ยกตัวอย่างเอา case สถานการณ์มาเป็นตัวปัญหาที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ ในขั้นต่างๆ ต่อไป ” และนักศึกษาในชั้นปีเดียวกันอีกรายหนึ่ง ที่กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนว่าเป็น “การเรียนรู้ที่มีโจทย์ปัญหาเหมือนสถานการณ์จริง แล้วให้เราวิเคราะห์โดยใช้องค์ความรู้ในการคิดตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน และพิสูจน์สมมติฐาน โดยมีโมทัศน์การเรียนรู้”

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 รับรู้ความหมายในลักษณะที่เน้นความเป็นขั้นตอนของกระบวนการคิดว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้เป็น “ การใช้กระบวนการคิดอย่างมีขั้นตอนและมีระเบียบแบบแผน โดยใช้คำถามนำไปสู่คำตอบและมีการใช้ความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์” และเพื่อน นักศึกษาอีกรายหนึ่งที่ให้ความหมายคล้ายกันว่าเป็น “ การเรียนรู้โดยมีปัญหาหรือสถานการณ์ เพื่อที่จะคิดอย่างมีระบบขั้นตอนว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร และจะอย่างไรถึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ จึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในประเด็นที่สนใจหรือจะแก้ปัญหา ”

ในการทำงานเดียวกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้รับความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในเชิงการคิดที่ครอบคลุมทุกแง่มุมอย่างเป็นระบบว่า “ การที่เราสามารถมองโจทย์ ๆ หนึ่งออกมาและสามารถมองเห็นถึงปัญหาที่มีอยู่ มองถึงสาเหตุ อาการแสดง การแก้ไขและการป้องกัน ถ้าสามารถมองได้ครอบคลุม ถือว่ามีการเรียนรู้ที่ดี แต่ในส่วนตัวที่ขาดหายไป ก็คิดว่าเพิ่มเติมการเรียนรู้แบบ PBL ทำให้เราได้ใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ”

1.2 การคิดเชิงเหตุและผลโดยใช้ประสบการณ์และความรู้จากหลากหลายแหล่ง
เป็นการเรียนรู้ในการคิดวิเคราะห์ ค้นหาสาเหตุ และผลลัพธ์ในสถานการณ์หรือปัญหาที่เรียนรู้ ดังที่นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งระบุว่า “ทำให้เราเป็นคนกล้าที่จะคิดออกมาโดยมีมูลเหตุและอยู่บนเหตุผล ซึ่งในการที่เราจะแก้ปัญหาโจทย์นั้น เราก็ต้องมองไปในหลาย ๆ ด้าน ไม่ใช่มองแต่จุดเดียว ซึ่งปัญหาที่อาจารย์นำมาใช้ก็อาจจะน่าปวดหัวบ้างเพราะโรคที่เป็นปัญหาเราไม่เคยเรียนมาก่อน ซึ่งการเรียนรู้แบบ PBL ก็จะต้องหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้ผลดีแก่ผู้ป่วย” และนักศึกษาอีกรายหนึ่งกล่าวว่าเป็น “การเรียนรู้จากปัญหา คิด วิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น.....”

ในการคิดวิเคราะห์นั้นต้องใช้ประสบการณ์หรือความรู้จากแหล่งความรู้หลายแหล่ง โดยใช้วิจารณญาณที่เป็นการคิดที่ซับซ้อน ดังคำอธิบายของนักศึกษาที่มีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักมา 3 ปี 2 รายที่ให้ความหมายของว่าเป็น “ การวิเคราะห์และการเรียนรู้จากปัญหา ที่มีโดยการ ใช้ความคิด ประสบการณ์ความรู้ในการเรียนรู้ ” และ “การนำปัญหาที่พบมาเป็นคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อสรุปไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล นำมาซึ่งการแก้ปัญหา นั้น ๆ ”

1.3 การค้นหาแนวทางแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง
นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่ให้ความหมายในลักษณะที่เหมือนกันว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาโดยนำความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างเฉพาะเจาะจงกับสถานการณ์ปัญหาที่ศึกษา ดังที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีประสบการณ์การเรียนรู้โดยวิธีการนี้มากที่สุด กล่าวว่าเป็น “ การแก้ปัญหาและให้การพยาบาลในโจทย์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ฝึกการคิดแก้ปัญหา ทบทวนทฤษฎีแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับCase เช่นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง การที่จะเป็นความดันโลหิตสูงมีหลายสาเหตุแต่การแก้ปัญหาแบบPBL จะต้องค้นหาสาเหตุที่เป็นไปได้ และมีความน่าจะเป็นแล้วแก้ปัญหาให้ตรงจุด เช่น ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เกิดจากความเครียดก็ให้ ความรู้และแนะนำการผ่อนคลายความเครียดซึ่งเป็นการประยุกต์ทฤษฎีมาใช้กับCase” เช่นเดียวกับตัวอย่างคำกล่าวของนักศึกษาอีกรายหนึ่งที่กล่าวว่า “การใช้ปัญหาซึ่งเป็นสถานการณ์หรือโจทย์สมมติใช้เป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การศึกษาหาความรู้และนำความรู้ที่

2. **การค้นหาความรู้ด้วยตนเอง** นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเหมือนกันว่าเป็น “การเรียนรู้และค้นหาความรู้โดยมีตนเองเป็นผู้ชี้แนะ” กล่าวคือเป็นการเรียนที่ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและนำความรู้นั้นมาประยุกต์แก้ปัญหาสถานการณ์ที่ศึกษาดังตัวอย่างคำอธิบายความหมายของการเรียนรู้วิธีนี้ของนักศึกษาที่กล่าวว่าเป็น “ การมีโจทย์ปัญหามาให้ แล้วแก้โจทย์ปัญหาโดยการค้นคว้าความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นการศึกษาค้นคว้าวิชาการด้วยตนเองจากการใช้ปัญหาเป็นหลัก” และคำอธิบายความหมายในเชิงของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในสถานการณ์ทางการพยาบาลว่าเป็น “ การเอาข้อมูลผู้ป่วยที่เป็นปัญหา อาการสำคัญที่มาโรงพยาบาล ตลอดจนการวินิจฉัยพยาบาลและผลที่ได้รับจากการรักษา มาศึกษาให้เกิดการตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน เพื่อหาคำตอบและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้องตาม โจทย์” โดยมีการเรียนรู้ที่จะสืบค้นหรือหาข้อมูลจากแหล่งความรู้หลายแหล่งเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนดังที่นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักคือ “การเรียนรู้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยมีปัญหาหรือเรื่องที่เราต้อง การเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น”

นอกจากนี้นักศึกษายังอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนที่แตกต่างไปจากการเรียนแบบบรรยายทั่วไปที่เน้น การเรียนแบบพึ่งตนเองโดยกล่าวว่า “ ถ้าเรียนเลคเชอร์เราจะรู้ก็สบาย เราไม่ต้องศึกษาอะไรมากมาย คือไปนั่งฟังแล้วจดรายละเอียดตามแล้วกลับมาอ่านทบทวนความเข้าใจ แต่ว่า PBLคือ ว่าเราต้องไปศึกษาเนื้อหารายละเอียดเองทำความเข้าใจเอง ไปสรุปเป็นโน้ตย่อเป็นอะไรเอง แต่ถ้าเราเรียนแบบเลคเชอร์คือเรานั่งเฉย ๆ มีคนมาป้อนให้ แต่ถ้าเป็น PBL เราต้องออกไปหาเองนะค่ะ”

3. **การเรียนรู้จากกลุ่ม** นักศึกษาอธิบายถึงการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักว่าเป็นการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนโดยใช้กระบวนการกลุ่มควบคู่กับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแบ่งปันข้อมูล การแลกเปลี่ยนความรู้และหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ดังคำอธิบายของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักว่า “ ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาใช้กระบวนการคิดเป็นกลุ่ม ร่วมกันคิดแก้ปัญหา มีการเรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่ม” และเพื่อนนักศึกษาในชั้นปี 2 เช่นเดียวกันที่กล่าวถึงการเรียนโดยวิธีนี้ว่า “เน้นการเรียนเป็นกลุ่มโดยเน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุดทำให้นักศึกษามีการคิดวิเคราะห์ มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้กันภายในกลุ่มได้รู้จักความคิดอันหลากหลายของแต่ละคนใน

การรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักจากประสบการณ์ตรงตามการรับรู้ของตนเอง ซึ่งมีทั้งการรับรู้ผลดี และการรับรู้ผลเสียของการเรียนวิธีนี้ ดังนี้

1. การรับรู้ผลดี

นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักทำให้ตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีหรือมีการพัฒนา 4 ประการคือ 1) พัฒนาการคิด 2) เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา 3) พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 4) พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 พัฒนาการคิด จากประสบการณ์ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักทำให้นักศึกษามีการพัฒนาทางความคิดใน 3 ประการคือ

1.1.1 การคิดตั้งคำถามเพื่อต่อเติมความรู้ ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักทำให้นักศึกษามีการตั้งคำถามต่อยอดความรู้จากสถานการณ์ที่กำลังศึกษาและศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตามแนวคำถามนั้นทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์นั้นเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างคำกล่าวของนักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประมาณ 3 ปี ที่กล่าวว่า “เมื่อเรียนจบในแต่ละชุดปัญหา เราารู้สึกว่าได้อะไรเอนะ เราารู้จักว่าเราควรจะทำแบบนั้น ถ้าเราเรียนไปเรื่อย ๆ อาจารย์สอนเรา ก็จะรู้แค่นั้น แต่ถ้าเราเรียน PBL แล้วเรารู้จักที่จะถามต่ออีกว่า ทำไมถึงเป็นอย่างนั้น แล้วมีอะไรอีก ทำให้เราได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น” เช่นเดียวกับนักศึกษาอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “การเรียน PBL ทำให้เรามีความรู้มากขึ้น รู้จักที่จะใช้คำถามที่จะค้นคว้าต่อได้”

นอกจากนี้ ประสบการณ์การตั้งคำถามในการเรียนภาคทฤษฎียังนำมาใช้ในการเรียนรู้ภาคปฏิบัติได้มากขึ้น ดังที่นักศึกษากล่าวว่า “การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก จะว่าไปมันก็ทำให้ผมเรียนรู้ได้มากขึ้น สมมติว่าเราขึ้นฝึกงานบนบอร์ดทำให้เราไปตั้งคำถามแบบนี้กับผู้ป่วย วันนี้เราจะถามอะไรกับผู้ป่วย สมมติว่าผู้ป่วยเป็นโรคนีมา เราจะต้องถามอะไรกับผู้ป่วย

1.1.2 การคิดรวบยอด ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยให้ตนเองฝึกกระบวนการคิด สามารถจัดหมวดหมู่ข้อมูลได้ตรงประเด็นและเกิดความคิดรวบยอด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวถึงข้อดีในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักว่า “ช่วยทำให้นักศึกษาได้ฝึกคิดแบบมีกระบวนการเป็นขั้นตอนจนทำให้เกิดความคิดรวบยอดที่ตรงเป้าหมายและตรงประเด็นมากขึ้น และสามารถเรียงลำดับความสำคัญของแต่ละข้อมูลได้” และความคิดเห็นของนักศึกษาอีกรายหนึ่งก็กล่าวถึงผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่า “ช่วยให้รู้จักใช้ความคิดให้เป็นกระบวนการในเรื่องที่พัฒนามากที่สุดคือ การสรุปความคิดในระบบย่อยแต่ละประเด็นให้ได้”

1.1.3 การคิดวิเคราะห์หาเหตุผล ช่วยให้เกิดวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในหลาย ๆ ด้านเท่าที่เป็นไปได้ โดยไม่มองเฉพาะในมุมเดียว ดังที่มีประสบการณ์เรียนวิธีนี้มา 2 ปี รายหนึ่งกล่าวว่า “ทำให้เราคิด เราศึกษาด้วยตนเองได้มากขึ้น ถ้าเรียนเลคเชอร์ อาจารย์ก็อธิบายเนื้อหา ไม่ได้ซักถามอะไรมาก แต่ถ้าในโจทย์ PBL มันคล้ายกับว่ามีประโยชน์หนึ่งเอามาให้เรา แล้วเราไม่รู้ว่าเป็นประโยชน์นั้นมันหมายถึงอะไร เราอยากรู้เราต้องคิดว่ามันเป็นอะไร ได้หลายอย่าง คิดว่ามันเกิดจากอะไร มันคืออะไรได้บ้าง อย่างเช่น มีอาการหนึ่งมาให้ เป็นอาการโรคหนึ่งแต่อาการนี้มันเป็นได้หลายโรค ทำให้เราต้องไปศึกษา ทำให้เราคิดว่ามันเกิดได้หลายอย่างไม่ใช่อย่างเดียว” และผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “การเรียนรู้ PBL เป็นการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษารู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ใช้วิจารณญาณในการคิด สร้างความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ”

1.2 เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา ในการแก้ปัญหาแต่ละเรื่องต้องอาศัยความสามารถหลายประการที่ทำให้แก้ปัญหาได้สำเร็จ นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาความสามารถที่จำเป็นในการแก้ปัญหา 2 ประการคือ

1.2.1 ช่วยให้อัจฉริยะและนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ดี เรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนจดจำสถานการณ์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาได้ดี ส่งผลให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ ดังตัวอย่างคำกล่าวของนักศึกษาที่ว่า “การค้นคว้าด้วยตนเองที่ไม่ต้องรอรับจากอาจารย์อย่างเดียว ทำให้เราจำแม่นขึ้นเพราะปัญหาเราเป็นคนแก้เอง พอไปเจออีกครั้งหนึ่งเราจำได้เพราะเราเคยผ่านประสบการณ์มาแล้วจึงรู้และสามารถแก้ปัญหาตรงนั้นได้ จำได้ดีขึ้น” และคำกล่าวของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ว่า “ตอนเรียน ปี 2 ก็รู้สึกเรียนหนัก อาจารย์ก็จะสอน สอนจนรู้สึกรับไม่ได้ แต่พอเรียน PBL รู้สึกว่าเราค้นคว้าด้วยตนเองแล้วเราจำได้ แล้วเราอธิบายให้เพื่อนฟังเหมือนว่าเราเข้าใจเพิ่มขึ้น”

1.2.2 นำหลักการมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักหลาย ๆ ครั้ง ช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้และซึมซับวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลจนสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันโดยอัตโนมัติ ดังคำบอกเล่าของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 รายหนึ่ง “เอามาใช้กับชีวิตประจำวันได้ด้วยนะคะอาจารย์ เวลาเกิดปัญหาๆหนึ่งขึ้นมา ต้องมาคิดแล้วว่ามีปัญหาอะไร มันเหมือนกับ PBL นะคะอาจารย์ เราก็จะตั้งคำถาม เอ..ทำไมนะ..ทำไม บางทีคำพูดของเพื่อนที่พูดมา ก็มานั่งคิด ทำไมเพื่อนเขาถึงพูดอย่างนี้ ตั้งสมมติฐาน.....สอนเหมือนกับชีวิตประจำวันเลยแหละคะ.....มันคือนะคะอาจารย์ มันสอนให้เรา รู้จักว่า นี่คือปัญหานั้น แล้วเราจะแก้อย่างไร” และผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “สอนให้เรา รู้ว่าถ้าเกิดปัญหาอย่างนี้ขึ้นมาแล้ว เราจะทำอย่างไร.....และก็ฝึกจากการที่เราต้องไปอ่านหนังสือเยอะๆ หนังสือเล่มหนึ่งมันจะมีหลายเรื่องที่เราต้องศึกษา”

1.3 พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในการคิดและการค้นคว้าและการแก้ปัญหาจึงทำให้เกิดผลดีในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1.3.1 ตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และอยากรู้ด้วยตนเอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 รายหนึ่งกล่าวว่า “การเรียนในห้องเป็นการเรียนแบบป้อนให้ แต่ตอนนี้ไม่ป้อนแล้วคิดว่าตนเองกระตือรือร้นมากขึ้นจากการที่เราได้เรียน PBL เพราะเราคิดว่าต้องช่วยตัวเอง ถ้าเราไม่ทำอะไร เราก็จะไม่สามารถทำได้และเมื่อเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เราจะพึ่งคนอื่นน้อยลง” และ “การเรียนแบบนี้ทำให้เกิดการ Active ตัวเองมากขึ้น จากที่เคยเฉื่อยชาตอนนี้ก็กระตือรือร้นมากขึ้นเพราะเราจะอยู่เฉยไม่ได้ เราต้องหาข้อมูลส่วนที่เรารับผิดชอบ”

1.3.2 พัฒนาความสามารถในการค้นคว้าหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของนักศึกษาว่า “รู้สึกว่าคุณมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองมากขึ้นกว่าเดิมมากที่สุดเลย ต้องพยายามเข้าห้องสมุดบ่อยขึ้น”

1.3.3 ฝึกบริหารจัดการเวลา การเรียนวิธีนี้ทำให้นักศึกษาต้องมีการบริหารจัดการเวลาที่มีอยู่กับสิ่งที่ต้องทำทั้งกิจกรรมการเรียนและกิจกรรมชีวิตประจำวัน ดังที่นักศึกษาเล่าว่า “รู้สึกว่าคุณมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองมากขึ้นกว่าเดิม.....ต้องรู้จักแบ่งเวลาให้ลงตัวให้ได้ ไม่ใช่ว่าจะเรียนแต่วิชาเดียว เราต้องเรียนวิชาอื่นด้วย ต้องแบ่งเวลาให้พอ แต่ก็ต้องทุม

1.4 พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากประสบการณ์ในการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมร่วมกัน 4 ประการคือ

1.4.1 การแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นให้สมาชิกกลุ่มรับรู้ ดังที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก 2 ปี เล่าว่า “เมื่อเรียนชั้นปี 2 ก็มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มขึ้นครับ ตอนที่เราเปิดปัญหากันแรกๆ เพื่อนๆ ใคร ก็เห็นด้วยหมดไม่เคยขัดแย้ง แต่ว่าพอเริ่มเรียนPBLมากขึ้นก็เริ่มวิเคราะห์ได้แล้วก็เริ่มตั้งคำถามได้ เพื่อนถามเราก็เสริมไป ว่าเราคิดแบบนี้”

1.4.2 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยให้นักศึกษารู้จักที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังตัวบอกเล่าของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ว่า “การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้รู้จักฟังความคิดเห็นของคนอื่น ถึงแม้ว่าความคิดเห็นนั้นจะขัดแย้งกับความคิดของเราก็ตาม” และนักศึกษาอีกรายหนึ่งอธิบายว่า “การเรียนรู้แบบนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่เราได้มีโอกาสทำงานเป็นทีมร่วมกันกับเพื่อนมา ดีกว่าไปนั่ง Lecture ในห้องเพียงอย่างเดียว ทำให้เราฝึกทำงานเป็นทีมได้เรียนรู้การทำงานกลุ่ม คือคนมันหลายคนใช้มัยยะอาจารย์ มันต้องปรับตัวเราต้องใช้ความอดทนและรับฟังความคิดเห็นคนอื่นๆ ทำให้เราพัฒนาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น”

1.4.3 เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือกันมากขึ้น ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในกลุ่มย่อยช่วยให้นักศึกษาร่วมแรงร่วมใจให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เล่าประสบการณ์ว่า “สิ่งที่เปลี่ยนแปลงกันคือ ทุกคนกล้าแสดงออกมากขึ้น ช่วยกันมากขึ้นหมายถึงว่าในช่วงที่เรียนชั้นปีที่ 1 เขาจะค้นคว้าศึกษาหัวข้อการเรียนรู้โดยต่างคนต่างหาเนื้อหา แต่พอเรียนมากขึ้น เพื่อนๆ เขาจะช่วยกันหา แม้ว่าจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาคนละหัวข้อก็ตาม สิ่งที่ทำให้เราช่วยกันคิดว่าเป็นเพราะทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน อยากให้งานของเราสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ช่วยกันมากขึ้น”

1.4.4 มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ จากประสบการณ์ในการเรียนเป็นกลุ่มย่อยช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ดังตัวอย่างที่ผู้ให้ข้อมูลนักศึกษาปีที่ 3 เล่าว่า “การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้รู้จักแบ่งหน้าที่รับผิดชอบรู้จักเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี” และผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

2. การรับรู้ผลเสีย

นักศึกษา 3 คน ให้ข้อมูลถึงผลของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในด้านลบ กล่าวคือ จากประสบการณ์ของนักศึกษารับรู้ว่า การเรียนรู้โดยวิธีนี้ไม่ได้ความรู้เท่าที่ควรและยังสร้างความเครียดและวิตกกังวลให้กับนักศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สร้างความวิตกกังวล จากประสบการณ์ของนักศึกษารับรู้ว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มย่อยจึงรู้สึกกังวลใจและเครียดมากทำให้ตนเองไม่ได้ประสบการณ์มากนัก ดังที่นักศึกษารับรู้ในปีที่ 2 เล่าถึงช่วงของการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มว่า “ใครจะพูดเรื่องอะไรเราไม่สนใจแล้ว เราจะต้องคอยเตรียมพูดเรื่องของเรา พูดเสร็จก็เป็นอันเสร็จตรงนั้นไป ซึ่งมันไม่ได้อะไรเลย เหมือนกับที่เราไม่ได้ตั้งใจฟังตรงนั้นเลย เพราะเรามัวกังวลเรื่องของเรา เราจะพูดแล้วนะ มันเป็นคนนะ มันเหมือนกับว่ามันทำให้เราต้องเปรียบเทียบกับเพื่อน ต้องแข่งขันกันนะคะอาจารย์ กลัวคะแนนออกมาไม่ดี จะทำได้ดีไหม อยากให้เรียนแบบสบาย ๆ แบบไม่ต้องเครียดนะคะ เธอเข้าใจตรงนี้ใช่ไหม เธอหาตรงนี้ใช่ไหม เดี่ยวเราจะพูดให้ฟังนะ อยากจะให้มันเป็นบรรยากาศแบบนี้มากกว่า”

2.2 ได้รับความรู้น้อย การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในขั้นตอนการปิดปัญหานั้น นักศึกษาจะนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้เพิ่มขึ้น แต่ในประสบการณ์จริงของนักศึกษารับรู้ว่าตนเองได้รับความรู้ไม่มาก ดังที่นักศึกษาคคนหนึ่งกล่าวว่า “การเรียนรู้วิธีนี้เนื้อหาเยอะ เรารู้สึกว่าเก็บรายละเอียดได้ไม่หมด ก็คือมันไม่ค่อยได้อะไรเท่าไร เวลาเราปิดปัญหาเราต้องกระชับเวลาให้เสร็จทันเวลา หนูอาจจะคิดเลขเซอร์ ก็ได้ น่าจะเอาเวลาที่เรามาเปิดปัญหากัน ให้เรามา Self study แล้วให้อาจารย์มาสอน น่าจะได้เนื้อหาความรู้มากกว่า” เช่นเดียวกับนักศึกษาอีกรายหนึ่งที่กล่าวว่า “รู้สึกว่าตนเองไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพราะจะค้นคว้าเฉพาะในเรื่องที่ตนเองได้รับมอบหมายให้นำเสนอเพราะในเรื่องของหลักฐานการเรียนรู้ การนำเสนอจะมีการให้คะแนน ดังนั้นเราก็จะตั้งใจอ่านเฉพาะเรื่องของตนเอง เรื่องอื่นแทบจะไม่สนใจเลยและบางครั้งก็มีปัญหาในเรื่องการหาเนื้อหาไม่ค่อยได้ ทำให้รู้สึกกังวลว่าทำไมเนื้อหาของตนเองได้น้อย อ้ออิงก็น้อย แล้วจะได้คะแนนเท่าไร” และนักศึกษายังไม่แน่ใจว่าความรู้ที่ได้มีความถูกต้อง ดังที่นักศึกษาคอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “ไม่แน่ใจว่าความรู้ที่ได้จะถูกต้องหรือไม่”

ความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

นักศึกษาสะท้อนความรู้สึกรู้สึกต่าง ๆ ให้เห็นสภาพอารมณ์และความรู้สึกที่ปรับเปลี่ยนไปตามระยะการปรับตัวต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่หรือสิ่งที่เข้ามาคุกคามในชีวิต ความรู้สึกต่อการเรียนรู้วิธีนี้ 7 ประการดังนี้

1. **รู้สึกกลัว** นักศึกษารู้สึกกลัวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพราะรู้สึกว่าเป็นวิธีการเรียนที่ยากและมีความยุ่งยากในการเรียนเนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากจะเรียนรู้และเป็นกรเรียนที่ต้องทำงานหนักและแม้ว่า ได้มีประสบการณ์การเรียนรู้วิธีนี้มาบ้างแล้วยังรับรู้ถึงความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้น ดังที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เล่าประสบการณ์ในช่วงเริ่มเรียนรู้ให้ฟังว่า “รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่เข้ามา รู้สึกกลัว กลัวว่ามันจะยากขึ้น เราไม่เคยเรียน กลัวว่ามันจะยาก เพราะไม่รู้ว่าเป็น PBL คืออะไร.....ตอนที่อาจารย์มาบอกว่าจะเรียน PBL แล้วจะต้องทำตาราง 5 ช่องๆ นี้ คืออะไรบ้าง แค่นี้เราก็รู้สึกว่ามันยาก เราก็รู้สึกว่าเราต้องทำอะไรเยอะๆทำไมยากตรงที่ว่าเราไม่รู้ว่าจะเขียนอะไรลงไปหลายๆ แผนที่อาจารย์ให้มา”

และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 อีกรายหนึ่งเล่าถึงความรู้สึกเมื่อรับรู้ว่าจะต้องเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักอีกว่า

“กลับมาอีกแล้ว ความรู้สึกยุ่งยาก(หัวเราะ) ความรู้สึกยุ่งยากมาถึงอีกแล้ว เดี่ยวจะต้องมานั่งอยู่ในห้อง แล้วก็มีการคุย มีตัวตุ๊กตา มีโจทย์ปัญหาให้เราต้องศึกษาเนี่ยค่ะ มีความรู้สึกที่ว่าเวลาได้เรียนปัญหา PBL มันจะมีงานหนักเข้ามา คือไหนจะต้องไปศึกษาค้นคว้า ไหนจะต้องเข้ากลุ่มเพื่อที่จะมาวิเคราะห์ปัญหา มาทำ Mapping ทำวางแผนการพยาบาล มีความรู้สึกว่ามันยุ่งยากแล้วทีนี้ เช่นในการทำงานแต่ละครั้งมันเป็นคนหมู่มาก ก็บางที่อาจแบบว่าการเข้ากลุ่มจะไม่ครบทีมกัน มีปัญหาเดียวรอดันนี้เดียวรอดันนั้น อย่างนัดกันสามทุ่ม เวลาในการทำงานมันก็จะยืดออกไปเป็น 4 ทุ่ม 5 ทุ่ม อย่างเวลาเรียนหัวข้อหลักที่จะเรียน PBL มันจะเป็นแบบให้ไปศึกษาในหัวข้อที่ตนรับผิดชอบ เราก็จะรู้แต่หัวข้อที่ตนรับผิดชอบศึกษา”

2. **รู้สึกสับสน** นักศึกษารับรู้ถึงความรู้สึกสับสนในครั้งแรกที่เริ่มเรียนเพราะยังไม่เข้าใจในนิยามของปัญหา และประเด็นที่กล่าวถึงบ่อยในการเรียนรู้แบบนี้ นักศึกษาอธิบายว่า

“การเรียน PBL ครั้งแรก รู้สึกสับสนมาก ไม่เข้าใจเลยว่าประเด็นกับปัญหามันแตกต่างกันอย่างไร อันไหนคือประเด็น อันไหนคือปัญหา มันยังมองไม่ออก สมมติฐานตั้งเป็นอย่างไร ยิ่งข้อมูลเพิ่มเติมยิ่งแล้วใหญ่ ไม่เข้าใจว่าข้อมูลเพิ่มเติมคืออะไร แล้วเราจะไปเอาอะไรมาตอบ แล้วเราจะไปหามาจากไหน ตอนที่เข้าเรียน PBL ครั้งแรกเนี่ยะรู้สึกว่าจะสับสนประเด็นปัญหาและที่ส่วนของมโนทัศน์ มันมองรูปการไม่ออก แล้วอีกอย่างการเขียน Mapping นะคะอาจารย์ครั้งแรก

3. **รู้สึกต่อต้าน** จากการรับรู้ถึงภาระงานที่เพิ่มขึ้นในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองประกอบกับการเปรียบเทียบกับเพื่อนสถาบันการศึกษาอื่นที่ไม่ได้ใช้การเรียนการสอนวิธีนี้ ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกไม่ยอมรับและคิดที่จะต่อต้านการเรียนวิธีนี้ โดยเฉพาะในช่วงที่นักศึกษากำลังเกิดปัญหาในการเรียน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของนักศึกษารายหนึ่งที่ไม่ชอบการเรียนรู้โดยวิธีนี้

“ไม่ชอบ PBL เพราะรู้สึกว่า PBL เป็นการเพิ่มงานและใช้เวลาส่วนตัวมากและไม่อยากเป็นตัวทดลอง ตอนนั้นคิดจะร่วมกลุ่มกับเพื่อนเขียนบัตรยื่นต่อความคิดเห็น เราจะไม่เอา PBL เราจะไม่เรียน มีเพื่อนที่วิทยาลัยอื่นไม่รู้จัก PBL คืออะไร แล้วทำไมเราต้องเรียน ในเมื่อวิทยาลัยอื่นไม่มีภาระ ทำไมเราต้องเพิ่มภาระให้ตัวเอง โทรคุยกับเพื่อนจะร้องไห้เพราะเรียนหนักมาก ร้องไห้เพราะเราแก้ปัญหาไม่ได้ อธิบายปัญหาไม่ได้ ตอนร้องไห้ ถ้าได้กำลังใจจะรู้สึกดีขึ้น”

4. **รู้สึกไม่สบายใจ** นักศึกษาสะท้อนความรู้สึกไม่สบายใจในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักจากความไม่แน่นอนในสถานการณ์การเรียนในกลุ่มที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง โดยระบายความรู้สึกไม่สบายใจออกมาเป็นคำพูดต่างๆ เช่น รู้สึกกังวลใจ หนักใจ อึดอัดใจ และเครียด ในหลายๆ ประการ เช่น อาจารย์ประจำกลุ่ม การวิเคราะห์สถานการณ์ ตั้งคำถาม สมมติฐาน และมโนทัศน์ การเรียนรู้ ดังตัวอย่างคำบอกเล่าความรู้สึกไม่สบายใจต่างๆ ของนักศึกษาต่อไปนี้

ความรู้สึกกังวลใจ

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีประสบการณ์เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักหลายครั้งแล้วว่า

“พอรู้ว่าเรียน PBL ปีนี้จะรู้สึกวิตกเรื่องข้อมูลสถานการณ์ ปัญหาจะเปิดอย่างไร วิตกว่าอาจารย์ที่มาประจำกลุ่มเราจะเป็นอย่างไง เพราะว่าแนวทางในการเข้ากลุ่มของอาจารย์แต่ละคนไม่เหมือนกัน การเปิดปัญหาของอาจารย์แต่ละคนไม่เหมือนกัน ครั้งนี้เราเคยเปิดกับอาจารย์คนนี้ทำอย่างนี้ พอครั้งนี้เ้า อาจารย์คนนั้นทำแบบนั้นได้ ทำไมครั้งนี้ทำกับอาจารย์คนนี้ทำไม่ได้ มันก็วิตกแล้วมาวิเคราะห์โจทย์สถานการณ์แล้วมันจะไปยังไงว่า ก็วิตกว่ามันจะไปยังไง จะตั้งสมมติฐาน จะตั้งคำถาม จะแยกประเด็น ไม่รู้อันไหนเป็นประเด็นที่เราจะเอาหัวข้อนี้ไปใส่ตรงนี้ คมี้หรือเราจะแยก มันจะวิตกไปเรื่อยๆละ ในระหว่างที่เข้ากลุ่ม ผ่านคำถามไปแล้ว ตอบคำถามเสร็จไปถึงข้อมูลเพิ่มเติม เราจะเอาอะไรมาเป็นข้อมูลเพิ่มเติม เพราะว่าบางทีตอบไปมันก็ครบแล้วคะอาจารย์ อันนี้จะเอามาเพิ่มอีกมันก็นึกไม่ออก แล้วก็มาสรุปเป็น มโนทัศน์มันก็วิตกอีกว่า มโนทัศน์ที่เราสรุปมันครอบคลุมมี้ มีอะไรที่ต้องเพิ่มมี้ แล้วการตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐานอีกจะครบกับที่จุดประสงค์ที่อาจารย์เค้าต้องการหรือเปล่า เราก็วิตกว่า ถ้าเราตั้งไม่ครบมันจะไปสู่มโนทัศน์

ความรู้สึกลึกหนักใจ

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 อีกรายหนึ่ง เล่าว่า

“หนักใจทุกครั้งที่จะมีการเรียนรู้ เป็นอะไรที่ลึ้นว่าปัญหาที่เราจะเปิดเรื่องอะไร จะลึ้นมากหนักใจเกี่ยวกับการมาตั้งคำถาม หาข้อมูลเพิ่มเติม ก็แบบว่าการวิเคราะห์ Case หนักใจว่า เวลาที่เรามานั่งเปิดปัญหาไม่รู้ว่าที่เราพูดไป เราเสนอความคิดเห็นไปตรงประเด็นมั้ย เราจะพาเพื่อนในกลุ่มไปรอดมัย กลัวจะลุ่มอะไรแบบเนี้ย (หัวเราะ) หนักใจในสถานการณ์ขณะที่นั่งเปิดปัญหาอยู่ที่หนักใจ เราไม่รู้ว่าปัญหาที่เราเปิดไปเป็นยังไง เราไม่รู้ว่าบรรยากาศกลุ่มในวันนั้นจะเป็นยังไง บรรยากาศกลุ่มมันไปได้ดีสนุกสนานมันก็จะลึ้นนะค่ะอาจารย์ (แต่ถ้าวันนั้นเปิดปัญหาแล้ว กลุ่มเงียบ เออ มันไปไม่ได้แต่ละคนก็นึกไม่ออกไม่รู้ว่าจะตอบอะไร เครียดด้วยมั้งค่ะอาจารย์ ไม่รู้จะเอาอะไรมาตอบนะค่ะอาจารย์”

ความรู้สึกลึกอัดใจ

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เล่าว่า “บางที่เราหาข้อมูลไม่ได้ ตอบปัญหาไม่กระจ่าง อึดอัดตัวเองว่า เราทำไมเราทำไมไม่ได้” และ “รู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกอึดอัดที่ต้องมาเรียน แล้วมานั่งพูดให้เพื่อนฟัง สำหรับหนูแล้ว PBL ไม่ไหว.....อาจารย์จะนั่งเฉยๆ ไม่ค่อยพูดอะไรเลย มีพูดบ้างแต่ไม่ response ต่อคำถามของนักศึกษาทุกคำถาม จนบางครั้งรู้สึกอึดอัด ไม่อยากพูด.....เราเหมือนตัวตลกที่ไม่ค่อยรู้เรื่องมานั่งทำอะไรให้อาจารย์ดู”

ความรู้สึกลึกเครียด

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เล่าว่า “เครียดนะค่ะ บางที...ทำงานไปส่งนะค่ะ อาจารย์ก็ไม่มีเวลาดูให้ก่อนที่จะเปิด PBL แต่พอถึงวันปิด พอปิดเสร็จปั๊บ มันจะมีงานที่ต้องเอาไปแก้แบบบานปลายค่ะ อาจารย์ เมื่อก่อนเยอะมาก แล้วเราก็จะมี PBL อันครั้งต่อไปมารอทำแล้ว แล้วก็มีการของวิชาอื่นๆอีกที่ติดตามมาอยู่ จะปิดก็ไม่ปิด ปิดก็ไม่ได้ ปิดก็ไม่ลง ไหนจะเอา Mapping มาแก้ เอาแผนการพยาบาลมาแก้ ไหนจะแก้เนื้อหาเพิ่มเติมตรงนั้นตรงนี้ บางครั้งอาจารย์จะนัดให้เอาเนื้อหาไปให้ดูก่อน แต่บางครั้งอาจารย์ก็ไม่ได้มีเวลาดูเนื้อหาให้เราทุกครั้งเสมอไป แล้วทีนี้จะปิดแล้ว เราก็ต้องไปเอาเนื้อหา กลับคืนมาเพื่อที่จะมาทำอะไรแบบเนี้ยนะค่ะ บางทีก็ต้องมาแก้ที่หลัง มีอันอื่นมาทับ บางทีแก้ PBL 2 ครั้งด้วยกันเลย ไม่รู้อันไหนเป็นอันไหน มันก็เลยทำให้...มันคล้ายๆกับเพิ่มงาน.....อาจารย์บางท่านไม่อย่างนั้นซิคะอาจารย์ อาจารย์จะเคียวเซ็ญ ว่าเธอรู้แค่นั้นเอง เหรอ เรื่องนี้เธอเคยเรียนมาแล้วนะ เธอทำไมไม่เอาความรู้เรื่องนั้นมาตอบหละ สมมติฐานเธอไม่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ที่เธอมีเลย อะไรแบบเนี้ยนะค่ะอาจารย์ บรรยากาศก็เครียด”

5. **รู้สึกเบื่อ** การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนที่นำเอาเนื้อหาสำหรับนักเรียนที่ไม่ชอบพูดแสดงความคิดเห็นหรือเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน นักศึกษารายหนึ่งกล่าวว่า “รู้สึกเบื่อเวลาเข้ากลุ่ม เป็นคนไม่ค่อยชอบพูด เลยรู้สึกเบื่อ และเบื่อกับที่จะต้องมานั่งฟังเพื่อนพูด แต่ก็ต้องปรับตัว โดยพยายามเสนอความคิดเห็นให้มากขึ้น คิดว่ามันจำเป็นที่เราต้องพูด ถ้าไม่พูดจะไม่ได้คะแนนที่เพื่อนพูดมา หนูก็รู้นะคะแต่เราไม่พูดเราเฉยๆ ก็ที่เพื่อนพูดมาก็เหมือนกับที่เรารู้นะคะ เลยรู้สึกเบื่อไม่อยากพูด”

6. **รู้สึกสนุกกับการเรียน** ในบางช่วงของการเรียนรู้ที่หลายคนมองว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ แต่ก็มีบางคนที่รับรู้ถึงความรู้สึกที่ตรงข้ามเมื่อผ่านประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักหลายครั้ง จะเริ่มมีความรู้สึกที่ดี มองว่าการเรียนรู้วิธีนี้เป็นสิ่งที่ท้าทาย และมีความรู้สึกสนุกในการเรียน

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เล่าว่า “รู้สึกสนุกตรงที่บรรยากาศที่รวมกันแสดงความคิดเห็นไม่ใช่บรรยากาศที่เงียบ คนนี้สงสัยตรงนั้น ก็มาร่วมกันปรึกษาจนกว่าจะได้งาน ปี 1 เทอม 1 เรียนยังเบื่อก่อนมีปี 2 เทอม 2 รู้สึกสนุก สิ่งที่เราสนุกคือ มันรู้สึกท้าทายความคิดของเราพอเราคิดได้ก็สนุก อยากจะไปต่อ แสดงความคิดเห็นไปเรื่อย ๆ แต่เดิม ไม่ได้เรียน PBL อาจารย์ว่าจะถามอะไรบ้างไม่เคยคิด ที่จะคิดแล้วก็คิดไม่ออก ไม่อยากคิด ตอนปี 1 จะลอกไปก่อนมีความเข้าใจผิด ๆ ว่ายังเขียนเยอะจะได้คะแนนมาก เหมือนว่าเราขยัน”

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 “การเรียน PBL ในบางครั้งสนุกดีถ้าความคิดเราลื่นๆไป ก็คือเปิดครั้งแรกก็จะมีตะกุกตะกักบ้างเพราะว่าเราวิตกกังวลว่าสิ่งที่เราพูดไปอาจจะไม่ตรงกับ Case ที่เราได้ แต่พอเปิดหลายๆครั้ง เราจะเริ่มเห็นว่าจริงๆ แล้ว โจทย์ที่ปัญหาเค้าบอกมาเป็นยังไง แล้วพร้อมกับเราไปดูจุดประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยว่าเค้าต้องการให้เราทราบอะไร แล้วก็โจทย์ปัญหาก็จะเป็นในแนวเดียวกันกับจุดประสงค์ก็เลยสามารถที่จะค้นคว้าให้ตรงกับโจทย์ปัญหาได้ ไม่รู้สึกติดขัด”

7. **รู้สึกยอมรับ** จากประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักหลายครั้งที่ทำให้มีความเข้าใจวิธีการเรียนมากขึ้นดังที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เล่าว่า “เรียนไป 9 ครั้ง ฟังจะมาเข้าใจครั้งท้ายๆ นะคะอาจารย์ ครั้งที่ 7 ครั้งที่ 8 นะคะ เริ่มเข้าใจมากขึ้นว่าเราเรียนรู้จากวิธีการเรียนแบบนี้ได้อย่างไร” และการออกแบบการสอนในทุกรายวิชาที่ใช้การเรียนรู้โดยวิธีนี้ ทำให้นักศึกษาต้องทำใจยอมรับ และไม่รู้สึกรู้สึ้อัดหรือไม่สบายใจเหมือนช่วงแรก

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เล่าว่า “ต่อมาก็คิดว่ามันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ยังไงก็ต้องเรียน ปี 2 เทอมแรกเราตัดออกไปไม่ได้ อาจารย์ก็ต้องให้เรียน ไม่เรียนก็ไม่ได้ ก็ทำใจให้เรียนได้..... บอกกับตัวเองว่ายังไงเราก็ปฏิเสธไม่ได้ เราจะต้องเรียน เพื่อนเรียนได้ เราก็ต้องเรียนได้”

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 “PBL ยังไงก็ต้องเรียน จะต้องมีการเรียนแบบนี้มากขึ้น ก็คือเราจะหนีไม่พ้น.....ถ้าเราจะถอยจะทำให้สิ่งที่มันต้องมีอยู่แล้วไม่ดี มันก็จะทำให้ทั้งการเรียน ทั้งสิ่งที่เราจะนำไปสู่การแก้ปัญหา มันก็จะไม่ดี ก็เลยบอกว่ายังไงก็ต้องทำตรงนี้ให้มันดีขึ้น เพราะว่ายังไ้เรา ก็ต้องมี PBL”

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เล่าว่า “PBL เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยังไงก็ต้องเรียน ต้องทำใจให้ชอบ แล้วเข้าใจกระบวนการเรียน ถ้าเป็นตอนแรกรู้สึกอึดอัด แต่ตอนนี้ถ้าให้ เรียนก็เรียนได้ รู้สึกเฉย ๆ มันคุ้นเคย เรียนเยอะแล้ว ชินแล้วละ ที่ปรับตัวได้ เพราะคิดว่าคนอื่นเขาเรียนได้ เราก็เรียนได้ ยังไงก็ต้องเรียน เลยเรียนได้ละ”

ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นวิธีการเรียนรู้ใหม่ซึ่งนักศึกษารับรู้ว่าเป็นวิธีการเรียนที่ยากวิธีการหนึ่ง แต่ก็สามารถจะปรับตัวให้เรียนวิธีการนี้ได้ด้วยดี โดยมีปัจจัยสนับสนุน 4 ด้านคือ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ของอาจารย์ประจำกลุ่ม 2) การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา และ 4) ทรัพยากรการเรียนรู้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ของอาจารย์ประจำกลุ่ม นักศึกษาสะท้อนความเห็นเห็นว่าอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้วิธีการนี้ได้ดี ถ้าได้รับสิ่งต่างๆ จากอาจารย์ดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นกันเองของอาจารย์และนักศึกษาส่งเสริมให้นักศึกษากล้าคิด กล้าพูดและรู้สึกสนุกกับการเรียน แต่ในอีกมุมมองหนึ่งนักศึกษารับรู้ไว้ว่า ถ้าอาจารย์ประจำกลุ่มดูแลและเข้มจะช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ดี

1.2 คำแนะนำและกำลังใจจากอาจารย์ประจำกลุ่ม ถ้านักศึกษาได้รับการบอกกล่าวจากอาจารย์ในข้อบกพร่องของตนเองและชี้แนะแนวทางการพัฒนาตนเองและการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมพร้อมทั้งให้กำลังใจในการเรียนจะทำให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น

1.3 เทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่ม เช่น ถ้านักศึกษาตอบผิดก็ไม่ดุหรือตำหนิ นักศึกษา แต่ถ้านักศึกษาทำได้ดี ก็กล่าวคำชมเชย ตัวอย่างเช่น นักศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมมาได้และกล่าวคำชมเชยทำให้เกิดกำลังใจในการหาข้อมูลเพิ่มเติม ถ้าอาจารย์ใช้เทคนิคการเจียบจะทำให้ นักศึกษาเกิดความเครียด

2. การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้วิธีนี้ โดยอธิบายพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อนที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ดังนี้

2.1 อธิบายในเรื่องที่เพื่อนไม่เข้าใจ ถ้ามีใครในกลุ่มไม่เข้าใจการเรียนจะปรึกษาเพื่อนในกลุ่ม แล้วเพื่อนในกลุ่มที่มีความเข้าใจในเรื่องนั้นก็จะบอกอธิบายให้ฟังทำให้เข้าใจมากขึ้น

2.2 ให้กำลังใจและความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มในเรื่องที่ทำได้ โดยเฉพาะในช่วงที่ยังปรับตัวไม่ได้ เช่น ในการตั้งคำถาม สมมติฐาน เพื่อนจะคอยช่วยกระตุ้นและช่วยเหลือจนสามารถทำได้

2.3 ความเป็นกันเองกับเพื่อนในกลุ่ม ช่วยให้นักศึกษาค้นคว้าที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันในตอนแรกไม่คุ้นเคยกันทำให้ไม่กล้าพูด เหมือนจะหยังเชิงความรู้กัน ต่อมาเมื่อได้รู้จักกันมากขึ้น ก็กล้าที่จะพูดเล่าเรื่องที่เตรียมมา ทำให้รู้สึกสนุกและอยากที่จะอธิบาย

3. พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษาโดยส่วนใหญ่รับรู้ว่าตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้วิธีนี้ประสบความสำเร็จ โดยมีความเห็นว่า นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้เรียนถ้ามีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมดังต่อไปนี้ จะทำให้เรียนได้ดี

3.1 มีความสนใจและตั้งใจเรียน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลเพราะถ้าขาดคุณสมบัติเหล่านี้จะทำให้เรียนไม่เข้าใจ

3.2 มีความรับผิดชอบในการเรียน ต้องค้นหาความรู้และ เรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยเฉพาะในการค้นคว้าเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายของแต่ละคน จะทำให้ได้รับข้อมูลครบทุกเรื่อง

3.3 การกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก โดยการพยายามพูดอภิปรายให้ตรงประเด็น

3.4 ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ มีความอยากรู้อยากเห็น โดยมีโจทย์สถานการณ์ช่วยกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง หรือเป็นคนที่มีความสงสัยให้มากๆ และนำสิ่งเราสงสัยนั้น ไปศึกษาและนำมาอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจมากขึ้นที่สุด ซึ่งจะส่งผลดีกับตนเอง และเพื่อนในกลุ่ม

3.5 การแบ่งเวลาให้เหมาะสม เพราะถ้าแบ่งเวลาได้เหมาะสมจะทำให้งานไม่คั่งค้าง ไม่ต้องไปทำงานนอกเวลา และไม่ต้องนอนดึก

3.6 มีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน เพราะถ้าชอบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักแล้ว จะทำให้เรียนได้ดี ชอบที่จะคิด ชอบที่จะเสนอ แล้วมองในหลากหลายแต่ละมุมมอง

4. ทรัพยากรการเรียนรู้ การมีวารสาร ตำราที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงข้อมูลและได้ความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอกับจำนวนนักศึกษาจะช่วยให้นักศึกษาค้นคว้าได้ข้อมูล ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน

ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

1. ด้านอาจารย์ประจำกลุ่ม

1.1 เทคนิควิธีการสอนของอาจารย์แตกต่างกัน จากข้อมูลพบว่านักศึกษา มีการรับรู้ความแตกต่างในเทคนิควิธีการสอน 3 ประการคือ

1.1.1 จุดเน้นของการเรียนรู้ อาจารย์บางท่านสอนโดยเน้นแนวคิด แต่อาจารย์บางท่านสอนโดยเน้นเนื้อหาทำให้นักศึกษาจับจุดไม่ได้

1.1.2 รูปแบบการกระตุ้นการเรียนรู้ อาจารย์บางท่านทำให้บรรยากาศเกิดความเครียดและไม่กล้าซักถามหรือแสดงความคิดเห็น แต่บางท่านจะรู้สึกสบาย ๆ เป็นกันเอง ทำให้กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม

1.1.3 การสรุปแนวคิดการเรียนรู้ บางท่านมีการสรุปปัญหาทำให้เข้าใจประเด็นสำคัญได้ดี แต่อาจารย์บางท่านไม่สรุปประเด็นสำคัญทำให้ได้รับความรู้แตกต่างกันและไม่ตรงประเด็น

1.2 อาจารย์ประจำกลุ่มไม่สามารถสอนตามเวลาที่กำหนดได้เพราะมีการกิจด้านอื่น ๆ ในช่วงเวลาที่จะเรียน และมีเวลาให้กับนักเรียนน้อย

1.3 มีการเปลี่ยนอาจารย์ประจำกลุ่มบ่อยครั้ง ในบางมุมมองอาจคิดว่าการเปลี่ยนอาจารย์บ่อยจะทำให้ได้ความคิดหลากหลายดี แต่กว่าจะเข้ากับอาจารย์ต้องใช้เวลาและมีความยากลำบากในการปรับตัว

2. ปัญหาการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียน

2.1 ความขัดแย้งในกลุ่ม เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันบางคนใช้ความคิดของตนเองเป็นหลัก มีการใช้อารมณ์มากกว่าการใช้เหตุผลลงบ้าง ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน สมาชิกในกลุ่มบางคนไม่แสดงความคิดเห็นทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.2 สมาชิกกลุ่มไม่ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน จึงได้ความรู้ไม่ครอบคลุม

2.3 ขนาดของกลุ่มใหญ่เกินไปในบางรายวิชา ทำให้มีการรวมกลุ่มทำงานยาก และ นักศึกษาบางคนไม่ตรงต่อเวลาทำให้ออกกำลังกายและทำงานไม่เสร็จ

3. นักศึกษามีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจาก ไม่ชอบการเรียนรู้วิธีนี้เพราะมีขั้นตอนที่ยากหลายขั้นตอน รู้สึกเบื่อ ไม่อยากเรียน ไม่ทำงาน และต่อต้านการเรียนรู้วิธีนี้ ทำให้นักศึกษาบางคนไม่ค่อยจะกระตือรือร้นในการเรียน และไม่รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เพื่อนในกลุ่มทำงานหนักและรู้สึกไม่สนุกกับการเรียน ไปด้วย

4. ปัญหาด้านโจทย์ปัญหาและกิจกรรมการเรียนรู้

4.1 มีกิจกรรมการเรียนรู้และชิ้นงานมากที่ต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกเวลาเรียน และนักศึกษาบางคนบริหารเวลาไม่ได้จึงทำให้ไม่ได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ในรายวิชาอื่น

4.2 วิธีการเรียนแบบมอบหมายงานให้นักศึกษาศึกษาข้อมูลตามมโนทัศน์การเรียนรู้ที่สนใจโดยไม่จำเป็นต้องค้นคว้าทุกเรื่อง แล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม ทำให้นักศึกษาได้ความรู้ไม่ครอบคลุม มีความรู้เฉพาะเรื่องของตนเอง ไม่ค่อยรู้เรื่องที่เพื่อนนำมาแลกเปลี่ยน

4.3 โจทย์ปัญหาไม่ชัดเจน เนื้อหาการเรียนรู้มีมาก จับประเด็นไม่ได้ว่ามโนทัศน์สำคัญของวิชานั้นคืออะไร และมีมากน้อยเพียงไร

5. ทรัพยากรการเรียนรู้ไม่เพียงพอและทันสมัย หนังสือในห้องสมุดมีจำนวนน้อย ทำให้ไม่พอใช้ หนังสือบางเล่มเก่ามาก เช่นเดียวกับวีซีดี และวีดิทัศน์ที่เป็นข้อมูลไม่ทันสมัย

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ อภิปรายตามผลการวิจัยที่คำถามการวิจัย 4 ประการหลัก คือ 1) ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 2) การรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 3) ความรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และ 4) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้และปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักดังนี้

ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่าความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของนักศึกษามีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) การเรียนรู้การคิด ซึ่งมี 3 ลักษณะย่อยคือ การคิดจากปัญหาอย่างมีขั้นตอน การคิดเชิงเหตุและผลโดยใช้ประสบการณ์และความรู้จากหลากหลายแหล่ง และการคิดหาแนวทางแก้ปัญหโดยเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง 2) การค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และ 3) การเรียนรู้จากกลุ่ม ความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาได้รับรู้และให้ความหมายการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามแนวคิดพื้นฐานที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ใช้เป็นรากฐานในการพัฒนาขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ได้แก่ แนวคิดการใช้ปัญหาเพื่อกระตุ้นกระบวนการคิด การเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเอง และการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย (ทศนีย์ เกริกกุลธร, 2544) ทั้งนี้เพราะวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี มีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตรในทุกชั้นปีทั้งในรายวิชาภาคทฤษฎีและรายวิชาภาคปฏิบัติ (ทศนีย์ เกริกกุลธร, 2547) โดยมีแบบแผนขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนเหมือนกันทุกรายวิชาตามที่นักศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

ขั้นตอนการเรียนรู้ดังกล่าวล้วนแต่เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาต้องใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ และหาข้อสรุปตามรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่ใช้แนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย และการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง (Wood, 1994) ซึ่งไม่ใช่เป็นการ เรียนที่ ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากผู้สอนเท่านั้น นอกจากนี้อาจารย์ประจำกลุ่มมีบทบาทในการใช้ คำถามกระตุ้นกระบวนการคิดของนักศึกษาตลอดเวลาที่เรียนรู้ในกลุ่มย่อยในแต่ละขั้นตอนของการ เรียนโดยใช้แนวคำถามในชุดการสอนที่ถามให้นักศึกษาได้คิดเชื่อมโยงกับสถานการณ์ (ทศนีย์ เกริกกุลธร, 2545) จึงทำให้นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนวิธีนี้เป็นการเรียนรู้การคิด โดย การคิดนั้นมีจุดเริ่มต้นคิดจากปัญหาเพราะทุกครั้งที่เราเรียนต้องเริ่มต้นด้วยการนำเสนอปัญหาแล้วจึง คิดใน ขั้นตอนต่อไปโดยการคิดวิเคราะห์เหตุและผลจากประสบการณ์และความรู้จากหลากหลาย แหล่งที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามมโนทัศน์การเรียนรู้ที่กลุ่มผู้เรียนได้ร่วมกัน กำหนดตามความต้องการ การเรียนรู้ของกลุ่ม และใช้ความคิดอภิปรายการพิจารณาตัดสินใจ เลือกแนวทางการแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้สู่วิธีการแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงในสถานการณ์นั้น ดังนั้นเมื่อก้าวถึงการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรีจะรับรู้ตรงกันว่า เป็นวิธีการให้นักศึกษาได้เรียนรู้การคิด ต้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยและต้องเรียน ด้วยตนเอง

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของคูเล และมอยล์ (Coole & Moyle, 2002) ศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 หลักสูตร พยาบาลศาสตร์ ที่พบว่านักศึกษารับรู้ว่าการเรียนวิธีนี้ทำให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาใน สถานการณ์ได้และให้เหตุผลในการตัดสินใจทางคลินิก นักศึกษาหลายคนรายงานว่าเป็นการเรียนรู้ ที่ตื่นเต้นและกระตุ้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเชื่อว่าตนเองได้เรียนรู้ทักษะการคิดอย่าง มีวิจารณญาณและใช้ทักษะนี้ในขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เช่น การ ระบุสถานการณ์ การทดสอบสมมติฐาน การตัดสินใจทางคลินิก และการวางแผนดูแลผู้ป่วย และ สอดคล้องกับการประเมินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชาโดย ใช้วิธีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักของทศนีย์ เกริกกุลธรและคณะ (2545) ที่พบว่านักศึกษาให้ ความเห็นว่า การเรียนรู้วิธีนี้ฝึกการคิดมากกว่าการท่องจำทำให้เข้าใจได้ง่าย มีความเข้าใจในการ

การรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของ นักศึกษามีทั้งผลลัพธ์ในด้านผลดีและด้านผลเสีย ซึ่งสามารถอภิปรายทั้งการรับรู้ผลลัพธ์ในด้านดี และผลเสียดังนี้

1. การรับรู้ผลดี พบว่านักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ทำให้ตนเองมีการพัฒนา 4 ประการคือ 1) พัฒนาการคิด 2) เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา 3) พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 4) พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของนักศึกษามในการวิจัยครั้งนี้ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักใน 3 ลักษณะ คือ การเรียนรู้การคิด ซึ่งเป็นการคิดจากปัญหา อย่างมีขั้นตอน การคิดเชิงเหตุและผลโดยใช้ประสบการณ์และความรู้จากหลากหลายแหล่ง และการคิดหาแนวทางแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 3) การเรียนจากกลุ่มเพื่อน ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายตามการรับรู้ผลดีของแต่ละด้านได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาการคิด ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาความคิดใน 3 ลักษณะคือ 1) การคิดตั้งคำถามเพื่อต่อเติมความรู้ 2) การคิดรวบยอด และ 3) การคิดวิเคราะห์หาเหตุผล ทั้งนี้เพราะจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการจัดการเรียน การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ผู้สอนพบว่า อาจารย์ประจำกลุ่มเน้นให้นักศึกษที่ตั้งคำถามจากสถานการณ์เพราะจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ การค้นหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ต้องการจะรู้ และเมื่อได้ความรู้แล้วให้นำข้อมูลนั้นมาใช้ในการ วิเคราะห์หาเหตุและผลของปัญหาในสถานการณ์ศึกษา เพื่อการแก้ปัญหาตามเหตุและปัจจัยที่ เฉพาะเจาะจง และในรูปแบบของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักของวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี สระบุรี มีการจัดทำแผนภูมิโน้ตส์เชิงเหตุผลของสถานการณ์ปัญหาเพื่อพยายาม พัฒนาให้ ผู้เรียนได้เกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเอง (ทศนีย์ เกริกกุลธร, 2544) จากจุดเน้นดังกล่าว ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์และเพิ่มพูนความสามารถในการคิดทุกครั้งที่ยังเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ ส่งผลให้นักศึกษารับรู้ถึงผลดีในด้านการพัฒนาการคิดทั้ง 3 ประการดังกล่าว สอดคล้องกับ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของคูเล และมอยล์ (Coole & Moyle, 2002) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนรู้ที่ตื่นตัวและกระตุ้นทักษะ

1.2 การเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาเสริมสร้างทักษะในการแก้ปัญหาได้แก่ 1) ช่วยให้อึดใจและนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ดี และ 2) นำหลักการมาแก้ปัญหามาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีกระบวนการเก็บข้อมูลและเก็บความรู้ในวิถีทางที่ตนเองจะสามารถเรียกใช้ความรู้นั้นได้เมื่อต้องการใช้ในอนาคต (Williams, 2001) ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 ประการที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน คือ 1) การกระตุ้นความรู้เดิมออกมาจากกิจกรรมทงจำของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ความรู้ใหม่ 2) เสริมความรู้ใหม่ที่เฉพาะเจาะจง และถ้ามีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้จะทำให้เรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ เช่น การตอบคำถาม การอภิปราย ตั้งสมมติฐาน จะช่วยให้เกิดการจดจำได้แม่นยำ และนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว (ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์, 2538) จากการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอนหลายครั้งทำให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะการแก้ปัญหาและเมื่อเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวัน นักศึกษาจะได้กระบวนการแก้ปัญหาโดยอัตโนมัติ ดังที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ให้ข้อมูลว่าเมื่อเจอ สถานการณ์ปัญหาที่แม้ว่าไม่ใช่เรื่องการเรียนรู้จะตั้งคำถามทันทีตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักและพยาบาลหาทางแก้ไข ซึ่งมีผลการวิจัยหลายเรื่องสนับสนุนว่านักศึกษาพยาบาลที่เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักจึงมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักศึกษาที่เรียนตามปกติ (พวงเพ็ญ ชุณหปราณ, 2533 ; ทองสุข คำชนะ, 2538) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษามุมมองเกี่ยวกับการปฏิบัติในคลินิกของนักศึกษาหลักสูตร ภาวภาพบำบัดที่เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก พบว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเกิดประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การคิดอย่างอิสระ การสะท้อนคิด การเชื่อมั่นในตนเอง (Wilson, 2001) และผลการศึกษาของคูลเล และมอยล์ (Coole & Moyle, 2002) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ได้และให้เหตุผลในการตัดสินใจทางคลินิก

1.3 การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3 ประการคือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การค้นคว้าหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง

1.4 การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักซึ่งนักศึกษารับรู้ว่าเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการเป็นทีม 4 ประการได้แก่ 1) การแสดงความคิดเห็น 2) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือกันมากขึ้น และ 4) มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการทำงานเป็นทีมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังช่วยฝึกให้ผู้เรียนใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันบ่อยขึ้น และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนด้วยกันและระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อพัฒนาปรับปรุงทักษะของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของทองสุขคำธนะ (2538) ที่พบว่านักศึกษาให้ความเห็นว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาหลักทำให้ได้ฝึกคิด

2. การรับรู้ผลเสียของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษารับรู้ว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีผลเสีย 2 ประการคือ 1) สร้างความวิตกกังวล และ 2) ได้รับความรู้ที่น้อย ดังที่วูด (Wood, 1994) ให้ความเห็นว่าการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีจุดอ่อนคือ การเรียนในแต่ละปัญหานั้นจะได้เนื้อหาสาระน้อยกว่าการเรียนแบบเน้นวิชาและใช้เวลาในการเรียนนานกว่า (Wood, 1994) และการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักนี้เป็นวิธีการใหม่ที่นักศึกษายังไม่มีการรับรู้จึงทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลในสิ่งที่ไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

ความรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

จากคำถามการวิจัยที่ว่า นักศึกษามีความรู้สึกตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักอย่างไร ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ 7 ประการ ได้แก่ 1) รู้สึกกลัว 2) รู้สึกสับสน 3) รู้สึกต่อต้าน 4) รู้สึกไม่สบายใจ 5) รู้สึกเบื่อ 6) รู้สึกสนุก และ 7) รู้สึกยอมรับ ซึ่งคล้ายคลึงกับคำอธิบายของเทลอร์ (Taylor, 1986 cited by Wood, 1994) ที่ว่าในผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องปรับตัวเมื่อกลับเข้าศึกษาต่อจะมีความไม่สมดุลทางจิตใจของผู้เรียนคือ 1) รู้สึกช็อก ผู้เรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกลดลง และมีความรู้สึกสับสน 2) ปฏิเสธการเรียนวิธีนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจริงและหวังว่าอาจารย์จะไม่ใช้วิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและจะเริ่มต้นใช้วิธีการบรรยายต่อไป 3) มีอารมณ์รุนแรงรู้สึกสูญเสียความมั่นใจในตนเองมีความรู้สึกโกรธบ่อยครั้งโดยเฉพาะโกรธครูผู้สอนหรือบุคคลที่เป็นสาเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงนี้ 4) รู้สึกต่อต้านและการถอนตัว ขอบอยู่คนเดียวและหวังว่าจะไม่มีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักอีกต่อไป และคิดว่าจะไม่เข้าเรียนในชั่วโมงของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 5) รู้สึกยอมรับ พยายามที่จะยอมรับการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 6) พยายามจะเสริมสร้างความเป็นจริงที่เกิดขึ้นคิดว่าเป็นโอกาสใหม่ที่จะเรียนรู้ 7) เริ่มกลับมามีความมั่นใจอีกครั้ง และ 8) มีความรู้สึกเป็นสุขสามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงได้และรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ยาก ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบข้อมูลที่แสดงว่านักศึกษามีอารมณ์ที่รุนแรงหรือความรู้สึกว่าเป็นโอกาสใหม่ที่จะเรียนรู้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในวัฒนธรรมไทยนั้นปลูกฝังให้มีความเชื่อว่าลูกศิษย์ต้องมีความเคารพครูซึ่งเป็นผู้มีพระคุณในการประสิทธิ์ประสาทความรู้จึงอาจทำให้นักศึกษาไม่กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่เป็นด้านลบที่รุนแรงกับอาจารย์

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุรางค์ เปรื่องเดช และวารุณี มีเจริญ (2541) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาลโดย

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้และปัญหาอุปสรรคในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารับรู้ว่าปัจจัยที่ช่วยให้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักประสบความสำเร็จหรือทำให้นักศึกษามีการเรียนรู้ที่ดีได้นั้นประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ

- 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ของอาจารย์ประจำกลุ่ม
- 2) การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน และ
- 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในด้านผู้สอน ผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย

การส่งเสริมการเรียนรู้ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การวิจัยนี้พบว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ผู้สอนที่ต้องเปลี่ยนจากผู้บรรยายให้ความรู้มาเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ที่ดีนั้นควรจะ

- 1) สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างอาจารย์และนักศึกษา
- 2) ให้คำแนะนำและกำลังใจจากอาจารย์ประจำกลุ่มและ
- 3) ใช้เทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่ม จึงจะทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในทำนองเดียวกับข้อมูลอีกด้านหนึ่งที่สะท้อนถึงปัจจัยด้านผู้สอนเช่นเดียวกันที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบนี้โดยพบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคในด้านอาจารย์ผู้สอนคือ อาจารย์ประจำกลุ่มมีเทคนิควิธีการสอนแตกต่างกัน การไม่สอนตามกำหนดเวลาในตารางเรียน และการเปลี่ยนอาจารย์ประจำกลุ่มบ่อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่าผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งนี้เพราะในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักนั้น นักศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ทำหน้าที่จัดเตรียมการสอนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ใช้คำถามกระตุ้นกระบวนการคิดเพื่อให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหาและเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แสวงหาข้อมูลเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในปัญหาที่กำลังศึกษาและเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีสร้างความท้าทายให้ผู้เรียนนึกถึงวิธีการค้นหาความรู้ ให้คำแนะนำเพื่อให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลายและปล่อยให้กลุ่มมีอิสระดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ยูวดี ฤชา, 2539) ผลการศึกษาปัจจัยอุปสรรคในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักด้านผู้สอนในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผล

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษารับรู้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ 1) ความสนใจและตั้งใจเรียน 2) ความรับผิดชอบในการเรียน 3) กล้าคิดกล้าแสดงออก 4) ใฝ่หาความรู้ 5) แบ่งเวลาให้เหมาะสม และ 6) มีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน ทั้งนี้เพราะในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักใช้แนวทางการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง (Wood, 1994) โดยดำเนินการตาม ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในการแก้ปัญหาโดยภายในระยะเวลาที่กำหนดร่วมกับ การแบ่งปันความรู้ที่ได้จากการสืบค้นของสมาชิกทุกคน ดังนั้น นักศึกษาจำเป็นต้องตั้งใจเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียน กล้าคิดกล้าแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการหาข้อสรุป ที่ดีที่สุด มีการใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และแบ่งเวลาให้เหมาะสมจึงบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามแนวคิดของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า พฤติกรรม ผู้เรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้โดยวิธีนี้ได้แก่ นักศึกษามีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และไม่ร่วมมือในการค้นหาข้อมูล ทั้งนี้เพราะเจตคติของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นักศึกษาทำกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักจนบรรลุเป้าหมาย การเรียนรู้และเจตคติจะเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งของบุคคลในการที่จะกระทำการกิจกรรมใดๆให้มี ประสิทธิภาพและเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจในการเรียนหรือปฏิบัติงาน ดังเช่น ผลการศึกษาของโมเรลส์-แมนน์และแคทเทล (Morales-Mann & Katell, 2001) ที่ศึกษา ประสิทธิภาพของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 พบว่าเจตคติทางบวกมีผลต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน เป็นปัจจัยองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนด้านกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านักศึกษารับรู้ว่าปัจจัยการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน ได้แก่ 1) อธิบายในเรื่องที่เพื่อนไม่เข้าใจ 2) ให้กำลังใจและความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มในเรื่องที่ทำได้ และ 3) ความเป็นกันเองกับเพื่อนในกลุ่มเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเรียนรู้วิธีนี้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยมีแนวคิดจากการเรียนรู้ร่วมกันโดยเชื่อว่าจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานเป็นทีม การเรียนเป็นกลุ่มยังส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้รู้สึกอบอุ่นและมีพลังที่จะพัฒนาความสามารถให้บรรลุ

ปัจจัยด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ผลการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษารับรู้ว่าทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยรับรู้ในลักษณะที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ ดังนั้นถ้ามีการจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย จะส่งผลให้นักศึกษาบางคนขาดโอกาสที่จะได้ข้อมูลที่จำเป็นและทันต่อความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรงค์ เป็รื่องเดช และวารุณี มิเจริญ (2541) ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี พบปัญหาด้านปัจจัยการเรียนรู้ได้แก่ แหล่งข้อมูลไม่เพียงพอ หนังสือในห้องสมุดไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา ต้องใช้เวลาในการศึกษาด้วยตนเองมาก ไม่มีเวลาพักผ่อน เหนื่อยล้า เบื่อหน่ายในการเรียน และผลการศึกษาของ เสริมศรี เวชชนะและทัศนีย์ เกริกกุลธร (2544) ที่พบปัญหาด้านทรัพยากรการเรียนรู้ได้แก่ ห้องเรียนไม่ทันสมัย จำนวนหนังสือในห้องสมุดมีจำนวนน้อย ไม่ทันสมัย ค้นหายาก ไม่มีฐานข้อมูลในเนื้อหาที่สอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก มีคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการค้นคว้าน้อย และระบบการค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ตใช้เวลานาน

ปัจจัยด้านโจทย์ปัญหาและกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยรับรู้ว่าการเรียนรู้โดยวิธีนี้มีจำนวนชิ้นงาน และจำนวนกิจกรรมการเรียนรู้มาก และต้องใช้เวลาออกตารางเรียนจึงทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ในรายวิชาอื่นได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะในการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้จำเป็นต้องมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยการกำกับตนเองตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดโดยผู้เรียนภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดในตารางเรียน ประกอบกับ

ปัญหาในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อีกประการหนึ่งที่นักศึกษารับรู้ว่าเป็นอุปสรรคคือการมอบหมายงานให้นักศึกษาศึกษาข้อมูลตามโน้ตส์การเรียนรู้ที่สนใจโดยไม่จำเป็นต้องค้นคว้าทุกเรื่อง แล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม ทำให้นักศึกษาได้ความรู้ไม่ครอบคลุมมีความรู้เฉพาะเรื่องของตนเอง ไม่ค่อยรู้เรื่องที่เพื่อนนำมาแลกเปลี่ยน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาไม่สามารถค้นคว้าข้อมูลได้ในทุกเรื่องที่เกิดจากความจำกัดในทรัพยากรการเรียนรู้ประกอบกับจากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่าการนำเสนอข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักศึกษาจะมีความกังวลในหัวข้อที่ตนเองรับผิดชอบทำให้การรับรู้ข้อมูลในหัวข้ออื่น ๆ ลดลง และสมาชิกกลุ่มไม่สามารถแลกเปลี่ยนได้อย่างละเอียดตามข้อมูลที่ได้ เนื่องจากความจำกัดในช่วงของการปิดปัญหาและมีเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้จำนวนมากจึงส่งผลให้นักศึกษารับรู้ว่าได้ความรู้ไม่ครอบคลุมและเป็นอุปสรรคต่อการเรียน

นอกจากนี้ นักศึกษายังรับรู้ว่าโจทย์ปัญหาไม่ชัดเจนจับประเด็นไม่ได้ว่ามโนทัศน์สำคัญของวิชานั้นคืออะไร และมีมากน้อยเพียงไร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษายังต้องการพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์โจทย์สถานการณ์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมโนทัศน์การเรียนรู้ และการสืบค้นความรู้ต่อไป ทั้งนี้ปัญหานี้อาจเกิดขึ้นกับนักศึกษาที่เริ่มเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่ยังไม่สามารถปรับตัวได้ ต้องใช้เวลาในการศึกษาด้วยตนเองมาก อาจรู้สึกเบื่อหน่ายการเรียนในช่วงแรก และเมื่อมีประสบการณ์หลายครั้งปัญหานี้อาจหมดไป ดังผลการวิจัยของสุรางค์ เปรื่องเดช และวารุณี มิเจริญ (2541) ที่พบว่า นักศึกษาต้องใช้เวลาในการศึกษาด้วยตนเองมาก ไม่มีเวลาพักผ่อนเหนื่อยล้า เบื่อหน่ายในการเรียน โดยเฉพาะในการเรียนวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล 1 แต่เมื่อเรียนวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล 2 ในรายวิชาต่อไปนักศึกษารู้สึกผ่อนคลายมาก และพบว่านักศึกษามีความกล้าที่จะแสดงออก กล้าพูด มีความมั่นใจ สามารถใช้ความคิดได้เต็มที่ รู้จักเลือกใช้แหล่งข้อมูล ได้ฝึกกระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหาจากโจทย์ปัญหา ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ได้แนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้